

Brussel, 27 november 2014

Advies nr. 2014/11

Uitgebracht op verzoek van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1, van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Voorontwerp van programmawet van december 2014 – Titel pensioenen

Het voorontwerp van programmawet dat aan het Comité wordt voorgelegd, voorziet voor wat betreft de pensioenregeling voor zelfstandigen in twee maatregelen, nl.:

- *de afschaffing per 1 januari 2015 van het systeem van pensioenbonus voor zij die niet aan de voorwaarden voldoen om hem op te bouwen. Voor diegenen die bezig zijn rechten op te bouwen zullen overgangsmaatregelen gelden.*
- *de gelijkschakeling tussen de zelfstandigen- en de werknemersregeling voor wat betreft de minimale pensioenbedragen voor alleenstaanden en overlevende echtgenoten. Voor de betrokken vergoedingscategorieën zullen per 1 augustus 2016 de uitkeringsbedragen in het zelfstandigenstelsel verhoogd worden tot de bedragen van de gewaarborgde minima in de werknemersregeling.*

Het Comité gaat akkoord met de afschaffing van de pensioenbonus maar merkt op dat:

- *zelfstandigen meer dan andere groepen zullen getroffen worden door het verdwijnen van de pensioenbonus: in vergelijking met de werknemersregeling is in het zelfstandigenstelsel i) het aandeel pensioengerechtigden met een pensioenbonus groter en ii) is het aandeel van de pensioenbonus in het totale pensioenbedrag veelal groter;*
- *de afschaffing de problematiek van de gelijkgestelde periodes aan het einde van de loopbaan scherpstelt. De bonus vormt vandaag immers het enige instrument om diegenen te belonen die hun loopbaan na een bepaalde leeftijd op een actieve wijze en niet via gelijkstelling verderzetten.*

Het Comité vraagt tevens dat artikel 174 van het voorontwerp van programmawet in overeenstemming wordt gebracht met de bepalingen inzake de overgangsmaatregelen voor werknemers.

Verder is het Comité zeer verheugd dat de minimale pensioenbedragen voor alleenstaanden en overlevende echtgenoten zullen worden gelijkgeschakeld met de minimale pensioenbedragen in het werknemersstelsel en dat de minima in beide stelsels aan elkaar gekoppeld zullen worden. Zo zullen de minima in beide stelsels in de toekomst op een gelijke manier evolueren. Het Comité drukt ten aanzien van de regering en de Minister van Zelfstandigen expliciet zijn appreciatie uit. Met deze maatregel wordt een laatste positief antwoord gegeven op een jarenlange vraag van het Comité om aan zelfstandigen eenzelfde minimale pensioenbescherming te geven als aan werknemers. Dit nadat eerdere ministers en regeringen reeds stappen in de goede richting hadden gezet.

2 Advies van het Algemeen Beheerscomité

2.1 Afschaffing van de Pensioenbonus

Het actuaariaat van de DG Zelfstandigen raamde de mindere uitgaven (cf. verslag 2014/01) voor het zelfstandigenstelsel van een afschaffing van de pensioenbonus op 137 miljoen EUR op kruissnelheid (na 2040).

In zijn verslag 2014/01 merkte het Comité op dat de impact van het verdwijnen van de pensioenbonus zelfstandigen meer zal treffen dan andere groepen. Immers:

- het aandeel van de pensioenbonus in het totale pensioenbedrag is doorgaans groter bij zelfstandigen dan bij werknemers (omdat het niveau van de pensioenen bij de eerste groep over het algemeen lager is);
- de loopbanen in het zelfstandigenstelsel kennen een eigen specificiteit: zelfstandigen blijven tot op latere leeftijd beroepsactief en hun loopbanen (inz. het einde ervan) worden minder gekenmerkt door gelijkgestelde periodes. Het zelfstandigenstelsel dan ook een groter aandeel pensioengerechtigden met een pensioenbonus in vergelijking met de werknemersregeling²;

Het Comité is daarom gewonnen voor de idee van positieve en negatieve actuariële correcties bij respectievelijk het verlengen en het vroegtijdig stopzetten van de beroepsloopbaan (bonus-malus systeem). Het Comité vindt het jammer dat de regering het rapport van de Pensioencommissie – die een voorstel in die zin deed – op dit punt niet heeft gevolgd.

Het Comité wijst er verder op dat de pensioenbonus de problematiek van de gelijkgestelde periodes – die onevenwichtig gespreid zijn over het werknemersstelsel en het zelfstandigenstelsel – gedeeltelijk compenseerde. In de leeftijdscategorie van 60 tot 65 jaar, is 86% van de zelfstandigen nog effectief actief, tegenover 14% die in een gelijkgestelde periode (invaliditeit) zit. Bij de werknemers is nog maar 35% effectief actief, tegenover zo'n 65% in een gelijkgestelde periode (werkloosheid, SWT, invaliditeit). Hoewel degenen die op het einde van hun loopbaan nog effectief actief waren, dezelfde pensioenrechten opbouwden als degenen die zich in een periode van gelijkstelling bevonden, verworven zij dankzij de pensioenbonus bijkomend pensioeninkomen en werden zij dus beloond voor het verderzetten van hun actieve loopbaan. Door de afschaffing van de pensioenbonus verdwijnt dit, wat de problematiek van de gelijkgestelde periodes alleen maar meer prangend maakt.

Het Comité vraagt tot slot dat artikel 174 van het voorontwerp van programmawet, dat de overgangsmaatregelen voor de zelfstandigen regelt, in overeenstemming wordt gebracht met de bepalingen inzake de overgangsmaatregelen voor werknemers (artikel 172).

Het merkt daarbij op dat artikel 174 zal moeten verwijzen naar artikel 3, § 3, tweede tot en met zesde lid van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de

² Op basis van het jaarverslag van de RVP 2013

wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese en Monetaire Unie, teneinde de minimale loopbaanvoorwaarde van 40 jaar te definiëren door:

- rekening te houden met de maximumperiode van 36 maanden loopbaanonderbreking voor de opvoeding van een kind jonger dan zes jaar;
- om bepaalde periodes uit te sluiten (in het bijzonder studieperiodes);
- de regels in geval van een gemengde loopbaan toe te passen;

Het Comité meent dat er tevens reden is om te verwijzen naar artikel 16bis, §1, lid 4 van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 voor wat betreft de minimale loopbaanvoorwaarde van 40 jaar die van toepassing is op de (vervroegde) pensioenen die aanvangen vóór 2016 (dus voor wat betreft de overgangperiode 2013-2015).

2.2 *Gelijkschakeling van het minimumpensioen*

Het Comité neemt met grote tevredenheid kennis van de regeringsbeslissing om de minima voor alleenstaanden en overlevende echtgenoten in de zelfstandigenregeling op te trekken tot op het niveau van de minima in de werknemersregeling (alook van het feit dat de middelen hiervoor effectief beschikbaar zullen zijn medio 2016). In het verleden toonde het Comité zich immers steeds een principiële voorstander van een dergelijke gelijkschakeling en vroeg het hiervoor dan ook meermaals prioritaire beleidsaandacht (zie o.m. verslag 2013/16).

Het Comité is eveneens verheugd dat de minima in de werknemers- en de zelfstandigenregeling aan elkaar gekoppeld worden, waardoor ze in beide stelsels steeds op eenzelfde manier zullen evolueren.

De cel actuaariaat van de DG Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid raamde in het verleden (advies 2013/16) de jaarlijkse kostprijs van een dergelijke gelijkschakeling op iets meer dan 100 miljoen EUR (op kruissnelheid). Omdat sommige uitkeringen in het zelfstandigenstelsel (inz. ZIV en faillissementsuitkeringen, de uitkering in geval van palliatieve zorgen) gekoppeld zijn aan het bedrag van het minimumpensioen, zal de totale budgettaire impact voor het zelfstandigenstelsel evenwel een groter zijn (103,5 miljoen EUR).

Tabel 2. Raming van de jaarlijkse financiële impact van de onmiddellijke verhoging van het minimumrustpensioen aan het alleenstaandenbedrag en van het overlevingspensioen, met inbegrip van de aan het MP gelieerde uitkeringen in andere takken van de sociale zekerheid voor zelfstandigen (indexbedrag 119,83)

Pensioenen	100.997.529 €
ZIV	1.988.837 €
Faillissementsverzekering	589.250 €
Totaal	103.575.571 €

Bron: Actuaariaat, DG Zelfstandigen – berekening juli 2013

Deze berekening houdt geen rekening met de verminderde uitgaven in de IGO, die het gevolg zullen zijn van de verhoging van het minimumpensioen. De uiteindelijke kost van de gelijkschakeling zal dus lager zijn dan 103.575.571 €.

Tot slot onderstreept het Comité nogmaals de problematiek van de zogenaamde kleine minima. Deze zijn van toepassing op personen met een gemengde loopbaan die minder dan 30 jaar als werknemer omvat. Deze personen hebben voor hun loopbaan jaren als werknemer geen recht op het minimumpensioen als werknemer (1.123,34 EUR voor een alleenstaande), maar enkel op het klein minimumpensioen (954,36 EUR). Het Comité vindt het jammer dat het regeerakkoord geen middelen heeft voorzien voor de gelijkschakeling van deze kleine minima. De gelijkschakeling van het klein minimumpensioen met het minimumpensioen als werknemer zou ongeveer 50 miljoen EUR kosten.

Het Comité brengt een positief advies uit met betrekking tot het voorgelegde voorstel.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 27 november 2014.

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter